

УДК 372.881.1

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ЗДОРОВЬЯ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА КАК НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

© 2015

Л. М. Избаш, преподаватель физической культуры
Николаевский политехнический колледж, Николаев (Украина)

Аннотация. В статье осуществлен теоретический анализ понятий «культура», «здоровье», «культура здоровья», характеристику культуры здоровья, осуществлен анализ ее составляющих. Акцентировано внимание на понимании культуры здоровья как проявления развитой общечеловеческой культуры, которая включает осознание человеком высокой ценности своего здоровья и предусматривает понимание необходимости сохранения здоровья и его укрепления как неперемennого условия успешной самореализации. Определено содержание понятия «культура здоровья студента колледжа» как качественное образование личности, которое представляет собой единство духовных, биологических и социальных факторов и которые определяют его образ жизни и гуманистический смысл жизнедеятельности. Раскрыты компоненты, которые включает культура здоровья личности: интеллектуальный, эмоционально-ценностный, действенно-практический. Определено, что формирование культуры здоровья студентов колледжа следует рассматривать как условие внутреннего духовного становления личности будущего специалиста. Указано, что культуру здоровья необходимо рассматривать как общекультурный феномен, как социальный механизм накопления, хранения информации о здоровье, здоровом образе жизни и всех его составляющих, с последующим переходом знаний в желание овладеть здоровьесберегающими и оздоровительными технологиями, а также способностью реализовать их в социальных отношениях, в своей будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: здоровье, культура, культура здоровья, компоненты культуры здоровья, принципы культуры здоровья, студент колледжа, профессиональная деятельность, личность, формирование культуры здоровья, педагогический феномен.

Постановка наукової проблеми та її значення. Пріоритетне значення формування культури здоров'я як основи якості життя студентської молоді у вихованні нової генерації громадян обумовлена, насамперед, потребами збереження здоров'я людини як найвищої суспільної цінності, а також виникненням тенденції погіршення стану здоров'я молоді. Ефективність освітнього процесу вищої школи має визначатися не лише формуванням професійної компетентності студентів, а також розвитком соціальних орієнтирів, мотивацією до здорового способу життя.

Проблема формування культури здоров'я майбутніх фахівців набуває в даний час особливої актуальності, оскільки соціально-економічні перебудови в Україні, глобальна економічна криза, погіршення побутових, екологічних, психологічних умов, демографічною обстановки негативно позначається на стані здоров'я дитячого і дорослого населення [1, с. 6-9; 2]. У Національній доктрині розвитку освіти наголошено, що пріоритетним завданням є «виховання людини в душі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності» [3, с. 1]. Серед проблем сучасної педагогічної науки особливу актуальність набуває проблема саморозвитку культури здоров'я студентів як важливої соціально-педагогічної складової, від рішення якої залежать якість підготовки сучасних молодих фахівців, розвиток і використання інтелектуального потенціалу суспільства, його здоров'я [4].

Д. Чернілевський і О. Філатов надали наступну характеристику конкурентоспроможного фахівця: освоєння і вдосконалення професійної майстерності; адекватна поведінка в різних ситуаціях людського спілкування; підтримка і зміцнення здоров'я і працездатності; підтримання відповідного зовнішнього вигляду, формування власного іміджу; підвищення вимог до фізичної підготовленості фахівця, необхідної для високого професіоналізму, пов'язаного з великою напругою розумових, фізичних і психічних сил особистості. Майбутній фахівець повинен бути не лише різнобічно освічений, але і духовно багатий, фізично міцний і загартований [5].

Аналіз останніх досліджень з цієї проблеми. Огляд наукової літератури дозволяє стверджувати, що сьогодні існує не тільки гостра необхідність у педагогічному дослідженні процесу становлення й розвитку культури здоров'я особистості, але й можливість його проведення, обумовлена глибоким теоретичним осмисленням

проблеми й розробкою нових методологічних підходів до вивчення процесу формування культури здоров'я студентів колледжу.

Наукові дослідження вчених присвячені питанням культури здоров'я майбутніх фахівців (В. Бобрицька, М. Гриньова, В. Горчакова, Г. Долинський, В. Ірхін, В. Климова, Н. Кривошеєва, С. Лебеденко, Ф. Сobjакін, О. Удод, В. Язловецький та ін.) змісту і структурі культури здоров'я (І. Глинянова, Е. Вайнер, О. Мамаєва та ін.); формуванню культури здоров'я особистості (Е. Вайнер, Н. Гончарова, В. Горашук, О. Дубогай, В. Кириленко, В. Климова, Г. Кривошеєва, Ю. Лісцін, В. Скумін).

Формулювання мети та завдань статті. Теоретичне осмислення сутності поняття «культура здоров'я особистості», визначення складових культури здоров'я студента колледжу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Дослідження феномену «культура здоров'я особистості» передбачає розгляд наукових категорій «культура» і «здоров'я». Під культурою Ю. Бахтін розуміє систему знань, які сформувалася, цінностей, досягнень, поглядів і пріоритетів, ієрархію потреб, що склалася, а також різноманітність мотивів людської діяльності і форм їх реалізації, які акумулюють досвід попередніх поколінь і сприяють виробленню оцінних думок, формуванню особистих і суспільних установок, смаків, переконань, рішень, дій і вчинків [6, с. 35-39]. О. Степанов у «Психологічній енциклопедії» визначив «здоров'я як природний стан організму, що характеризується нормальним узгодженим перебігом усіх процесів і діяльністю всіх функцій, які забезпечують йому необхідну активність у взаємодії з навколишнім середовищем» [7, с. 143].

Вчений Л. Сущенко, аналізуючи здоров'я через освіту, характеризує його «як інтегральний стан організму людини і виділяє: фізичне здоров'я – стан гармонії морфологічної структури тіла та функціонального стану систем життєзабезпечення людського організму (його показниками є фізичний розвиток людини, її фізична працездатність, фізична підготовленість, фізична форма, фізична активність); духовне здоров'я – здатність зберігати та використовувати духовність, доброту, творчість; соціальне здоров'я – ступінь або міра задоволеності своїм матеріальним добробутом, харчуванням, житлом, соціальним становищем у суспільстві, соціальною політикою (залежить від економічних чинників, стосунків особи із сім'єю, організаціями, через які здійс-

сноються соціальні зв'язки – праця, відпочинок, побут, соціальний захист тощо); психічне здоров'я належить до сфери розуму, інтелекту, емоцій».[8, с. 318]. Визначення терміна «культура здоров'я» й розкриття його сутнісної характеристики неоднозначно тлумачиться різними авторами. Аналіз наукових джерел свідчить, що культура здоров'я особистості як наукова проблема вперше визначилась наприкінці ХХ століття (дослідження І. Брехмана, В. Климової, В. Скуміна).

Термін «культура здоров'я» було введено на початку 80-х років філософом В. Климовою, однак його зміст не було розкрито. В. Мосеюк під культурою здоров'я розуміє динамічний стереотип поведінки, що сприяє здоровому способу життя і визначає дбайливе ставлення до здоров'я оточуючих людей (В. Колбанов, Т. Берсенева), як сукупність валеологічної освіти та валеологічної діяльності (С. Васильєв), як частину загальнолюдської культури, яка передбачає знання людиною своїх генетичних, фізіологічних і психологічних можливостей, методів і засобів контролю щодо збереження та розвитку свого здоров'я, а також вміння передавати здоров'язберігальні знання іншим (Е. Вайнер) [9, с. 331-335]. Оскільки поняття «культура здоров'я» представляє собою багаторівневу освіту, охоплює майже всі сторони життя людини і є важливою складовою її загальної культури, обумовленою матеріальним і духовним середовищем життєдіяльності суспільства, то вчені виділяють критерії культури здоров'я і методи вивчення рівнів культури здоров'я особистості [10, с. 74-77]. О. Ахвердова і В. Магін [11, с. 12-18; 12] розглядають феномен «культури здоров'я», як інтеграційну особисту освіту, що є виразом гармонійності, багатства і цілісності особистості універсальності її зв'язків з навколишнім світом і людьми, а також здібності до творчої і активної життєдіяльності. Культура здоров'я як прояв розвиненої загальнолюдської культури, включає усвідомлення людиною високої цінності свого здоров'я та передбачає розуміння необхідності охорони здоров'я і його зміцнення як неодмінної умови успішної самореалізації людини. Культура здоров'я людини – це, перш за все, екологічна культура в широкому її розумінні, що спирається на гармонію всіх проявів людської діяльності та її взаємин з суспільством, що оточує людину, і природою.

У формуванні культури здоров'я значну роль грають такі напрями освітнього процесу, як фізичне виховання (сприяє формуванню фізичної культури), екологічна освіта (сприяє формуванню екологічної культури), духовно-етичне виховання, культурологічна освіта, а також – біологічна освіта, валеологічна освіта і виховання, що формують основи духовно-етичної, валеологічної і медичної культури людини [13, с. 44-46; 14, с. 380-382].

Здійснивши системний аналіз і оцінку чинників, що впливають на культуру здоров'я вчені [15; 16, с. 74-77; 12] виділяють наступні принципи культури здоров'я: перший принцип – механізм збереження здоров'я, виявляється в соціальній захищеності громадян, що гарантують їм відносно матеріальне благополуччя, медичні послуги, соціальне забезпечення і так далі; другий принцип – підвищення резервів здоров'я, слід пов'язувати з соціальною активністю громадян, з правами громадян на вільний прояв своїх біологічних і соціальних можливостей і їх втіленням в життя; третій принцип – установка на здоров'я формується в результаті певної педагогічної дії, тому в структурі валеологічного забезпечення життєдіяльності особливе значення набуває педагогічний або виховний компонент суть якого полягає в «навчанні здоров'ю з найранішого віку». Така оцінка показує наскільки особистість усвідомлює здоров'я і культуру як загальнолюдські цінності, свій зв'язок з навколишнім світом і людьми свої дієво-вольові якості.

В. Бароненко [17, с. 74-77], також вважає, що культура здоров'я – найважливіша складова загальної системи культури, а П. Горашук [18] розглядає формування культури здоров'я як умову внутрішнього духовного станов-

лення особистості. На думку вченого зміст культури здоров'я включає три компонента: інтелектуальний – знання в галузі валеології; емоційно-ціннісний – активне позитивне відношення до свого здоров'я, до організації здорового способу життя; дієво-практичний – застосування валеологічних знань, умінь і навичок в практиці організації здорового способу життя.

На нашу думку, культура здоров'я особистості – це важливий складовий компонент її загальної культури, обумовлений матеріальним і духовним середовищем життєдіяльності суспільства, що виражається в системі цінностей, знань, потреб, умінь і навичок щодо формування, збереження й зміцнення її здоров'я.

Дослідження показало, що сьогодні формування культури здоров'я молоді слід розглядати як:

- складний процес набуття студентами людських якостей, спрямованість яких визначається сучасними знаннями феномену здоров'я;

- явище, сутнісні характеристики якого забезпечують суб'єкт – суб'єкту єдність особистості, що виражається в одночасному засвоєнні гуманістичних цінностей і норм та ідеалу здоров'я;

- педагогічний феномен, який має свої особливості в контексті формування здоров'я особистості;

- рушійна сила, що активізує процес самопізнання, самовиховання, самовдосконалення, які відбуваються на фоні особистого зростання;

- невід'ємна частина цілісного навчально-виховного процесу в коледжі.

Основні напрями розвитку системи формування культури здоров'я студентів коледжу визначають розкриття теоретико-методологічних засад, посилення оздоровчого, культурологічного та аксіологічного підходів у навчально-виховному процесі навчального закладу.

Отже, формування культури здоров'я студентів насамперед варто розглядати як умову внутрішнього духовного становлення особистості майбутнього фахівця.

Культура здоров'я студента коледжу – це якісне утворення його особистості, що виявляється в єдності духовних, біологічних і соціальних чинників, які визначають її спосіб життя і гуманістичний смисл буття. Вона зумовлює подальший розвиток усіх різновидів культур і передбачає формування студента як цілісного індивіда, охоплюючи всі сторони його життя. Культура здоров'я покликана перетворити будь-яку сферу діяльності студента в засіб духовного, психічного й фізичного самовдосконалення, самооздоровлення.

Таким чином, культуру здоров'я студентів ми розглядаємо як найвищу умову їхньої найбільш повної самореалізації, активного життя, їхнього професійного становлення. Студент, який володіє високим рівнем культури здоров'я, характеризується тим, що він може, використовуючи сучасні методи теорії і практики фізичного виховання, прийоми, засоби оздоровлення, розробити дійову індивідуальну оздоровчу програму. Така особистість має можливість інтерпретувати, своєчасно коректувати зміст індивідуальної оздоровчої системи протягом усього життя.

Варто підкреслити тісний взаємозв'язок теоретичного, мотиваційного й практичного компонентів культури здоров'я студента коледжу. Вважаємо, що особистісна позиція студента, який має високий рівень культури здоров'я, – це свого роду проекція на ідеал культури здоров'я в єдності всіх складових. Єдність структурних компонентів культури здоров'я студента характеризується рівнем його загальної культури в цілому.

Загальна культура студента коледжу й культура здоров'я функціонально пов'язані між собою й визначають взаєморозвиток. Культура здоров'я студента виступає як єдність фізичних здібностей, гуманістичних ціннісних орієнтацій, знань і навичок поведінки і виражається в наявності й ступені розвитку задатків і здібностей бути здоровим: у змісті настанов на оздо-

ровчу діяльність; системі й глибині фізкультурних і валеологічних знань, що виявляється у володінні оздоровчими технологіями; наявності високого рівня духовності, що дозволяє орієнтуватися в різновидах цінностей і формувати через механізми гуманістичних ціннісних орієнтацій сприйняття навколишнього світу; в оздоровленні себе й оточуючих.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Спираючись на наукові підходи вчених до визначення змісту поняття «культура здоров'я», ми в своєму дослідженні розглядаємо культуру здоров'я як рівень розвитку особистості студента коледжу як суб'єкта здоров'єзберігаючої й оздоровчої діяльності відповідно до його інтересів, здібностей і можливостей. Культура здоров'я має два взаємозв'язані аспекти: культура здоров'єзбереження, попередження хвороб і культура підтримки, зміцнення здоров'я.

Культуру здоров'я необхідно розглядати як загальнокультурний феномен, що передбачає єдність, взаємовизначення і взаємовплив всіх його складових; як соціальний механізм накопичення, зберігання інформації про здоров'я, здоровий спосіб життя і всіх його складових, із подальшим переходом знань в бажання оволодіти здоров'єзберігаючими і оздоровчими технологіями, а також здатністю реалізувати їх в соціальних відносинах, в своїй майбутній професійній діяльності.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов формування культури здоров'я студентів політехнічного коледжу, висвітленні результатів проведеного педагогічного експерименту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Анікеев Д. М. Проблеми формування здорового способу життя студентської молоді / Д. М. Анікеев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту – 2009. – №2 – С. 6-9.
2. Раевський Р. Т. Здоровье здоровый и оздоровительный образ жизни студентов / Р. Т. Раевский, С. М. Канишевский: Под общ. ред. Р. Т. Раевского. – О.: Наука и техника, 2008. – 556 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – № 26, с. 1
4. Бальсевич В. К. Интеллектуальный вектор физической культуры человека (к проблеме развития физкультурного знания) / В. К. Бальсевич // Теория и практика физ. культуры. – 1991. – № 7. – с. 37-41.
5. Чернилевский Д. В., Филатов О. К. Технология обучения в высшей школе. Учебное издание / Под ред. Д. В. Чернилевского. – М.: «Экспедитор», 1996. – 288 с.
6. Бахтин Ю. К. Формирование культуры здоровья

в педагогическом университете //Материалы VIII-й Всероссийской научно-практической конференции по проблемам непрерывного образования в области безопасности жизнедеятельности. 15-19 ноября 2004 г.» – СПб., РГПУ, Союз 2004. с. 35-39.

7. Психологічна енциклопедія» [Автор-упоряд. О. М. Степанов]. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.
8. Енциклопедія освіти/ [Акад. пед. наук; гол. ред. В. Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Мосеюк В. Культура здоров'я соціального педагога як стратегічна проблема сучасного суспільства / К. Мосеюк // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – 2011. – №3. – С. 331 – 335.
10. Кожанов В. В. Саморазвитие культуры здоровья студента в процессе спортивно-ориентированного физического воспитания. Научно-теоретический журнал «Теория и практика физической культуры» – 2006. – № 2 – С. 74-77.
11. Ахвердова О. А. К исследованию феномена «культура здоровья» в области профессионального физкультурного образования. / О. А. Ахвердова, В. А. Магин // Теория и практика физической культуры – 2002. – № 9 – С. 12-18.
12. Магин В. А. Формирование культуры здоровья личности будущего учителя в процессе его профессиональной подготовки: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / В. А. Магин – Ставрополь 1999, 185 с.
13. Бахтин Ю. К., Корчагина Г. А., Соломин В. П. Профессионально – в защиту валеологии/ отзыв на статью З. И. Тюмасевой «Невалеологические проблемы валеологии» – Народное образование. 2004, № 2. – С. 44-46.
14. Пазыркина М. В., Сопко Г. И., Журина Т. Г. Значение валеологической культуры в формировании здоровья педагога. // Молодой ученый № 3 (38), 2012. Т. III. – С. 380-382.
15. Аллакаева Л. М. Педагогические основы формирования культуры здоровья школьников: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Л. М. Аллакаева М., 2003. – 234 с.
16. Кожанов В. В. Саморазвитие культуры здоровья студента в процессе спортивно-ориентированного физического воспитания. Научно-теоретический журнал «Теория и практика физической культуры» – 2006. – № 2 – С. 74-77.
17. Бароненко В. А. Концептуальный подход к проблеме культуры здоровья / В. А. Бароненко // Валеология – 2002. – № 3 – С. 74-77.
18. Горашук В. П. Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів: дис. д-ра пед. наук: 13.00.01 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди В. П. Горашук – Х., 2004.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

© 2015

Л. М. Избаш, викладач фізичної культури
Миколаївський політехнічний коледж, Миколаїв (Україна)

Анотація: У статті здійснено теоретичний аналіз понять «культура», «здоров'я», «культура здоров'я», характеристику культури здоров'я, здійснено аналіз її складових. Акцентовано увагу на розумінні культури здоров'я як прояву розвиненої загальнолюдської культури, що включає усвідомлення людиною високої цінності свого здоров'я та передбачає розуміння необхідності охорони здоров'я і його зміцнення як неодмінної умови успішної самореалізації людини. Розглянуто культуру здоров'я студента коледжу як якісне утворення його особистості, що являє собою єдність духовних, біологічних і соціальних чинників, які визначають її спосіб життя і гуманістичний смисл життєдіяльності. Розкрито компоненти, які включає культура здоров'я особистості: інтелектуальний, емоційно-ціннісний, дієво-практичний. Визначено, що формування культури здоров'я студентів коледжу слід розглядати як умову внутрішнього духовного становлення особистості майбутнього фахівця. Зазначено, що культуру здоров'я необхідно розглядати як загальнокультурний феномен, як соціальний механізм накопичення, зберігання інформації про здоров'я, здоровий спосіб життя і всіх його складових, із подальшим переходом знань в бажання оволодіти здоров'єзберігаючими і оздоровчими технологіями, а також здатністю реалізувати їх в соціальних відносинах, в своїй майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: здоров'я, культура, культура здоров'я, компоненти культури здоров'я, принципи культури здоров'я, студент коледжу, професійна діяльність, особистість, формування культури здоров'я, педагогічний феномен.

**A CULTURE OF HEALTH OF COLLEGE STUDENTS AS A RESEARCH
AND EDUCATIONAL PROBLEMS**

© 2015

L. M. Izbash, teacher of Physical Education
Nicholas Polytechnic College, Nikolaev (Ukraine)

Abstract. The theoretical analysis of concepts «culture», «health», «culture of health», description of culture of health, the analysis of its constituents is carried out in the article. Attention is made on understanding of culture of health as displaying of a developed general mankind culture, which includes the awareness by a man of a high value of health and foresees understanding of necessity of health maintenance and its strengthening as a necessary condition of successful self-realization. Maintenance of concept «Collegian's culture of health» is considered as a high-quality formation of personality, which presents the unity of spiritual, biological and social factors and which determine its way of life and humanism sense of vital functions. Components are exposed, which are included with the culture of health of personality: intellectual, emotionally valued, effectively practical. It is defined, that the forming of collegians' health culture should be viewed as a condition for the internal spiritual formation of the personality of a future specialist. It is considered, that the culture of health should be viewed as a general cultural phenomenon, as a social mechanism of accumulation, keeping of information, healthy lifestyle and all its components with the following transition of knowledge in a desire to own healthkeeping and wellness technologies, and also the ability to realize them in social relationships, in future careers.

Keywords: health, culture, culture of health, components of culture of health, principles of culture of health, collegian, professional activity, personality, forming of culture of health, pedagogical phenomenon.

УДК 37.015: 371.476.022

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ МУЗЫКИ В ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОМ
ВОСПИТАНИИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ**

© 2015

Н.М. Камилова, старший преподаватель кафедры педагогики
Азербайджанский государственный педагогический университет, Баку (Азербайджан)

Аннотация. Проблемы военно-патриотического воспитания учеников начальных классов на основе азербайджанской музыки являются актуальными как с точки зрения формирования личности ребенка, так и в плане эстетического воспитания. Использование азербайджанской музыки в процессе обучения формирует характер, нравственные и духовные качества, чувство любви к родной земле и патриотизма, одним словом, оказывает огромное положительное влияние на внутренний мир школьников. Следует отметить, что разучиваемые на уроках музыки песни военно-патриотической и гражданской тематики, вызывают у школьников глубокие духовно-нравственные переживания, формируют их идейные позиции и патриотические чувства. Кроме того, это может стать решающим фактором при выборе в будущем, например, военных профессий. Каждая песня, разучиваемая на уроках музыки, а также образцы музыки для слушания в рамках различных компонентов воспитания, обладают многосторонним воспитательным характером, в том числе и военно-патриотическим. Например, песни композиторов Т.Гулиева «Мингечевир», С.Рустамова «Азербайджан» воспитывают любовь к родному краю, А.Рзаевой «Сын партизана», С.Алескерова «Бессмертный полководец» (о герое Советского Союза, генерале Ази Асланове), О.Зульфугарова «Мехти» (о герое Советского Союза партизане Мехти Гусейнзаде) и др. формируют у школьников героические, военно-патриотические, борцовские качества.

Ключевые слова: азербайджанская музыка, военно-патриотическое воспитание, песня, учащиеся начальных классов, система образования, особенности патриотических песен.

Сегодня, когда 20 % территории нашей страны оккупировано, военно-патриотическое воспитание учащихся является одной из наиважнейших проблем, стоящих перед общеобразовательной школой. Ведь сегодняшние школьники – это завтрашние солдаты, офицеры, генералы, герои. «Главная задача современной школы — раскрытие способностей каждого ученика, воспитание порядочного и патриотичного человека, личности, готовой к жизни в высокотехнологичном, конкурентном мире» [1, с.322].

Основы нравственных и духовно-эстетических качеств человека закладываются еще в раннем детстве. Формирование всех этих качеств нельзя рассматривать вне проблемы воспитания. В этой связи невозможно отрицать роль в этом процессе различных дисциплин, преподаваемых в школах, особенно музыки.

Влияние музыки на духовно-эстетическое и нравственное воспитание школьников отражено в современной музыкально-педагогической литературе. Так, проф. Т.Кенгерлинская пишет по этому поводу: «Музыкальное искусство полифункционально, но его главная роль в том, что оно призвано сделать свой существенный вклад в формирование всесторонне и гармонически развитой личности» [2, с.218].

О влиянии музыки на патриотические чувства детей говорит и российский исследователь Ю.Бахтин: «Большие потенциальные возможности нравственно-патриотического воздействия заключаются в музыке.

Поскольку музыка способна воздействовать на чувства, настроение ребёнка, постольку она способна преобразовывать его нравственный облик и духовный мир» [3, с.350]. Поэтому ее использование в школьной практике возможно и даже целесообразно.

Использование азербайджанской музыки в процессе обучения формирует характер, нравственные и духовные качества, чувство любви к родной земле и патриотизма, одним словом, оказывает огромное положительное влияние на внутренний мир школьников. Проф. Ж.Кадымова так пишет об этом: «Обновление содержания музыкального образования через усиление акцентов музыкальной ментальности, безусловно, первостепенная задача музыкальной педагогики Азербайджана» [4, с.31].

Как известно, музыка, будучи мощным средством эстетического воспитания, развивает творческие способности и целый ряд нравственных качеств у школьников, одновременно она способствует выработке у подрастающего поколения военно-патриотических качеств. По этому поводу Ф.Хидаятова пишет: «Военно-патриотические качества относятся к политическим... в них входят мужество, бдительность, смелость, преданность и верность своей стране...» [5, с.89].

Так, разучивание песен о павших героях воспитывает у школьников чувства гордости и героизма. Разучивание же грустных, полных боли и страданий песен о невинных жертвах Карабахской войны (детей, женщин, ста-